

DESCOPERIRI ARHEOZOOLOGICE LA BUCUREȘTII NOI ȘI BRAGADIRU

MIRCEA ȘT. UDRESCU

1) Groapa dacică de la Bucureștii Noi

Materialul ostologic provenit de la Bucureștii Noi și Bragadiru, care face obiectul studiului de față ne-a parvenit prin amabilitatea arheologului dr. Mioara Turcu căreia îi aducem mulțumirile noastre și pe această cale. Dintru început este vorba de resturile de animale descoperite (în anul 1974) într-o groapă dacică considerată rituală, surprinsă în perimetrul așezării de la Bucureștii Noi (secolele II—I î.e.n.). Au fost identificate două specii: *Bos taurus* și *Canis familiaris*.

Piese atribuite lui *Bos taurus* sînt cele mai numeroase și provin de la un singur individ în vîrstă de aproximativ 2 ani, așa cum indică vîrsta de fuzionare a epifizelor metapodiilor. Au fost prezente următoarele porțiuni din scheletul acestui animal :

- craniul : cornul stîng cu o porțiune din frontal ;
- membrul anterior drept : complet ;
- membrul anterior stîng : H., R. + U., Cp., Mtc., 1 Ph. I, 1 Ph. II ;
- membrul posterior drept : F., Patella, Tb. (numai epifiza proximală desprinsă), Ts., Mtt. (numai epifiza distală), 2 Ph. I, 2 Ph. II, 2 Ph. III ;
- membrul posterior stîng : F. (numai capul femural), Patella, Tb. (numai epifiza proximală), Mtt. (numai epifiza distală), 1 Ph. I, 1 Ph. II, 1 Ph. III ;
- vertebre : axis, 5 cervicale, 2 toracale, sacrum, 3 codale ;
- coaste : 16 dintre care 4 pereche.

Nu s-au observat semne de ardere sau de rețezare. Cîteva coaste s-au frînt probabil în momentul depunerii lor în groapă sau ulterior. Descoperirea în strat a unor piese în conexiune anatomică pledează pentru existența unor porțiuni relativ întregi din animalul sacrificat, desprinderea lor fiind făcută cu deosebită grijă. Foarte probabil că după sacrificarea animalului craniul a fost spart, fiind depus apoi numai fragmentul de frontal cu cornul stîng.

A doua specie identificată — *Canis familiaris* — este reprezentată numai prin craniu din care lipsește porțiunea facială. Mandibula nu este prezentă. La nivelul condililor occipitali, mai evident la cel drept, se observă o distrugere provocată probabil prin introducerea în foramen magnum, a unui corp dur cu care s-a acționat în direcție ventrală, fapt care a determinat și frîngerea apofizei jugulare drepte. Pe condilul occipital stîng se observă urme clare de intervenție cu un obiect tăios, utilizat probabil la detașarea capului de corpul animalului.

Constatăm astfel că în această groapă au fost descoperite porțiuni din scheletele aparținând la două specii: *Bos taurus* și *Canis familiaris*. Dacă prima specie este reprezentată prin piese, aparținând la toate regiunile mari ale corpului aceluiași individ — cap, trunchi și membre — fără predilecție pentru partea dreaptă sau stângă, cea de a doua specie este prezentă numai printr-un craniu fragmentar.

Observațiile de ordin arheologic făcute în teren au arătat că este vorba de un act intenționat care nu poate fi decît cu caracter ritual. În sprijinul acestei afirmații pledează și faptul inexplicabil sub raport economic, că s-a folosit un animal tînăr, fără nici un semn de patologie; în plus, nu au fost observate indicii de utilizare a sa în scopuri alimentare. Detașarea segmentelor depuse în această groapă sau complex ritual a fost făcută cu deosebită atenție încît nu s-au observat urmele de intervenție pentru dezarticulare și îmbucătățire, fapt care presupune nu numai o grijă deosebită, dar și o îndemînare în acest scop.

Cercetarea complexă din punct de vedere arheologic și arheozoologic a descoperirilor de acest fel, cu o analiză atentă atît ca specie, cît și ca intervenție umană efectivă, poate aduce noi date legate de comportamentul ritual al populațiilor vechi.

2) Materialul arheozoologic din așezarea geto-dacă și feudală timpurie de la Bragadiru-București

Eșantionul arheozoologic care ne-a parvenit din așezarea geto-dacă de la Bragadiru (secolele II—I î.e.n.) cuprinde un număr de 83 de fragmente, dintre care numai 42 au putut fi identificate: ele provin din 2 bordeie și o groapă (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Fragmente identificate în cele trei complexe

	B. 38	B. 41	gr. 4	Total		NMI
				Număr fragmente	%	
<i>Bos taurus</i>	11	4	20	35	83,3	4
<i>Ovis-Capra</i>	—	—	2	2	4,8	1
<i>Equus caballus</i>	2	1	—	3	7,1	1
<i>Cervus elaphus</i>	—	—	2	2	4,8	1
TOTAL	13	5	24	42	100,0	7
Fragmente indeterminabile	7	4	30	41	—	—

Materialul este foarte fragmentar, prezentînd semne de retezare și chiar de ardere; faptul apare firesc dacă ținem seama că este vorba de resturi menajere. Un număr aproximativ egal de așchii și de fragmente nu au putut fi identificate, neprezentînd nici un element clar de diagnostic specific; ele provin însă cu mare probabilitate de la speciile deja menționate în cadrul eșantionului. Singurele piese dimensionabile au fost de *Bos taurus*; un astragal (lung. mx. : 66 mm.) și un M 3 (lung. mx. : 34 mm.).

Un material așa de redus ca număr de piese și așa fragmentar exclude orice încercare de comparare dimensională cu alte descoperiri din aceeași perioadă istorică și analizate din punct de vedere arheozoologic. Se impun totuși unele observații.

Fragmentele atribuite bovinelor sînt mai frecvente decît ale celorlalte specii identificate, așa cum s-a constatat de altfel în aproape toate așezările din această perioadă. Prezența celor trei piese atribuite calului nu trebuie să surprindă avînd în vedere că, așa cum au dovedit-o și alte cercetări de arheologie, această specie a fost utilizată și în alimentație. Deși la prima vedere surprinzătoare lipsa resturilor de porci, devine explicabilă dacă ne gîndim la volumul redus al eșantionului și la dificultățile întîlnite în recoltarea materialului arheologic.

*
*   *
*

Un alt lot de materiale osteologice este descoperit în patru bordeie scoase la iveală în așezarea feudală timpurie de la Bragadiru-București (sec. IX—XI e.n.). Este vorba de un număr de 178 fragmente dintre care au putut fi identificate numai 101, celelalte fiind reprezentate în marea lor majoritate de așchii osoase sau de mici fragmente fără detalii morfologice care să permită identificarea ca specie sau măcar localizarea ca poziție scheletică (tabel nr. 2).

Tabelul nr. 2

Piesele osteologice identificate în cele patru bordeie

	B. 25	B. 34	B. 35	B. 40	Total B. 25 — 40		
					Număr fragmente	%	NMI
<i>Bos taurus</i>	26	4	3	22	55	54,5	4
<i>Ovis-Capra</i>	7	6	2	10	25	24,7	3
<i>Sus domesticus</i>	7	1	—	5	13	13,8	4
<i>Canis familiaris</i>	1	—	—	—	1	1,0	1
<i>Cervus elaphus</i>	1	—	—	—	1	1,0	1
<i>Capreolus capreolus</i>	—	—	—	1	1	1,0	1
<i>Aves</i>	3	—	—	2	5	5,0	1
Total fragmente identificate	45	11	5	40	101	100,0	15
Fragmente nedeterminabile	24	11	4	38	77	—	—

Majoritatea fragmentelor aparțin bouului domestic, fiind reprezentate toate regiunile scheletului. Cele câteva piese dimensionabile nu se deosebesc prin valorile care au putut fi prelevate de cele întâlnite în așezările feudale timpurii cercetate pînă acum din punct de vedere arheozoologic (Bucov, Dridu, Dinogetia, Piatra Frecăței). Mandibulă: $M1-M3 = 82 \text{ mm.}$; $LM3 = 35,5$; 35. Din numărul minim de indivizi estimați, trei sînt animale adulte, iar unul imatur.

Au fost identificate cu o frecvență mai mică în cadrul eșantionului atît oile, cît și caprele. Cele două metacarpiene întregi au permis să se calculeze talia la 61,1 cm. pentru oi (coeficientul Talkin) și 62,1 cm. pentru capre (coeficient Schramm), valori care se încadrează către limitele inferioare de variabilitate calculate pentru această perioadă.

Cele 13 fragmente osoase care aparțin porcului domestic provin de la un număr minim de patru indivizi de vîrstă diferită (6 săptămîni, 6 luni, 18 luni, 2,5 ani).

În unul din bordeie (B 25), de fapt cel care a furnizat cantitatea cea mai mare de resturi identificate, a apărut și un canin de cîine, mai mult ca sigur ajuns acolo întîmplător.

S-au recunoscut un fragment de metatars de căprioară și o falangă I de cerb, indiciu pentru existența unei preocupări vînatorești a membrilor comunității de la Bragadiru.

În măsura în care eșantionul avut la dispoziție poate fi considerat reprezentativ pentru întreaga așezare, trecerea în revistă a rezultatelor studiului a relevat unele asemănări cu alte așezări feudale timpurii care au fost cercetate din punct de vedere arheozoologic: bovinele în primul rînd, dar și ovinele și suinele au reprezentat specii de bază în economia alimentară a locuitorilor așezării de la Bragadiru. În lipsa unor date de ordin morfologic, cele câteva dimensiuni prelevate permit să se afirme, cu toată rezerva impusă de un material redus ca număr de piese, că este vorba de indivizi de talie sub medie și în general cu „performanțe“ modeste, fapt care nu contrazice de altfel rezultatele obținute în urma studiilor unor materiale arheozoologice mult mai numeroase și suficiente din punct de vedere statistic.

Continuarea cercetărilor în această așezare feudală timpurie va permite atît lărgirea aspectelor luate în discuție cît și urmărirea, în complexitatea lor, a unor particularități privind comportamentul ocupațional — economic și alimentar — al comunității de la Bragadiru.

DÉCOUVERTES ARCHÉOZOLOGIQUES À BUCUREȘTII NOI ET BRAGADIRU

Résumé

L'auteur présente le matériel ostéologique de Bucureștii Noi, provenant d'une fosse rituelle. On arrive à la conclusion qu'on peut identifier deux espèces: *Bos taurus* et *Canis familiaris*. De la première, furent découvertes des pièces appartenant à toutes les grandes parties du corps, tandis que la deuxième espèce est représentée seulement par un crâne fragmenté.

Par la suite on discute l'échantillon archéozoologique de l'habitat géto-dace et médiévale de Bragadiru.